

28 Mart ve 24 Nisan Sonrasında AKP: Kurumlaşmaya Doğru...

Dr. Emre Erdoğan

7 Mayıs 2004

Ekonomik İyimserlik Devam Ediyor:

Kasım 2002 seçimlerinde AKP'yi iktidara getiren en önemli etkenin 2001 ekonomik krizi sonrasında seçmenin varolan ve denenmiş partilere karşı olan tepkisi olduğu bilinmektedir. AKP konjonktürün kendisine vermiş olduğu bu fırsatı kullanmış ve 11 yıl aradan sonra Türkiye'nin ilk tek parti iktidarı olarak hükümeti devralmıştır.

Ekonomik koşulların iyi gidişatı devam etmektedir:

- yıllık enflasyon oranları yüzde 10 civarındadır. Ekonomi otoriteleri enflasyon hedefinin en fazla iki puan sapmayla yüzde 12 civarında tutturulabileceğine inanıyorlar.
- Ekonomik iyimserlik devam etmektedir: Seçmenin yüzde 40'tan fazlası ekonominin önümüzdeki bir yıl daha iyi olacağını belirtmiştir.
- Tüketicinin güven düzeyi son dört ayda aynı kalmıştır. Tüketici kredilerinin de düşük faiz oranları sayesinde dayanıklı tüketim malzemesi alma eğiliminde bir artış görülmektedir.

Kıbrıs referandumu sonrasında ve Amerikan Merkez Bankası FED'in faiz arttırımı beklentisinin olduğu bir ortamda yaklaşık 1.5 milyar dolar kadar döviz yurtdışına çıkış yapmış ve dolar yaklaşık yüzde 8 kadar değer kazanmıştır. Ancak Merkez Bankası ve Hazine yetkilileri bu kaçısa tolerans gösterilebileceğini ve dolar kurundaki dalgalanmanın serbest kur ortamında doğal karşılanması gerektiğini belirtmişlerdir. FED'in faiz arttırımını erteleyerek beklentileri uzatması, piyasaları olası bir şok etkisinden korumak

amaçlı olduğu söylenmiştir. Haziran ayı sonunda olabilecek faiz artırımının şimdiden piyasalar tarafından satın alındığı, dolayısıyla Haziran'da döviz kurlarında hızlı bir yükselme ve kısa vadeli sermayenin yurtdışına kaçıışı beklenmemesi gerektiği uzmanlarca söylenmektedir.

AKP hükümetinin orta vadeli en büyük handikapını devalüasyon beklentisi ya da enflasyonun yükselmesi oluşturmamaktadır. 2001 yılında kayda değer bir küçülme yaşayan Türk ekonomisi, kayıplarını telafi etmek ve yüksek ekonomik büyüme hızları yaşamak istemektedir. Ancak bütçenin IMF'in kontrolü altında olması devlet sponsorluğunda bir ekonomik büyümeyi olanaksız kılmaktadır. Özel sektörün bugüne kadar gerçekleştirdiği büyüme eksik kapasite kullanımdan ve verimlilik artışlarından kaynaklanmaktadır. Her ne kadar yüzde 7 civarında bir büyüme hızına ulaşılmış olsa da, işsizlik oranlarında bir düşme görülmemekte ve bireylerin işsiz kalma korkusu devam etmektedir. Ayrıca bireylerin önümüzdeki dönemde iş bulma olanakları konusundaki beklentileri Aralık 2003- Mart 2004 tarihleri arasında yüzde 32'den yüzde 25'e düşmüştür.

Yaz aylarına girerken enflasyonun düşmeye devam etmesi, turizm gelirlerinden dolayı devalüasyon beklentisinin ertelenmesi ve FED'in olası bir faiz artırımını kararının ekonomiyi negatif etkilememesi beklenmektedir.

Ancak AKP iktidarı, devlet eliyle ekonomik büyümeyi ve tam istihdamı gerçekleştiremeyeceğinden dolayı; özel sektör odaklı büyümeyi gerçekleştirmelidir. Eğer bu gerçekleştirilemezse ekonomik istikrarın getirdiği seçmen desteği orta vadede eriyecektir.

28 Mart Seçimi Sonuçları:

28 Mart yerel seçiminin tek ve açık galibinin AKP olduğu tartışılmazdır. Seçim öncesi yayınlanan bazı kamuoyu araştırmalarının öngördüğü kadar yüksek oy oranlarına ulaşılmasa da, seçmen AKP'ye desteği olduğunu göstermiştir. İzmir ve Mersin haricinde bütün önde gelen kentlerde yerel yönetimler

AKP'ye geçmiş ve ana muhalefet partisi CHP sınırlı sayıda belediyeyi kazanabilmiştir.

AKP'nin bugüne kadar sürdürdüğü uzlaşmacı, diretmeyen, çatışmadan kaçan ve geri adım atabilen politikaları, seçmen nezdinde kayda değer bir destek kazanmasına yol açmıştır. Her ne kadar laiklik AKP'nin zayıf karnını oluşturuyorsa da, CHP'nin seçim kampanyasında sürdürmeye çalıştığı laikdindar çatışmasının seçmenden destek alamaması bu fay hattının en azından seçmen nezdinde muteber olmadığını göstermiştir.

AKP, seçmenden aldığı desteği bazı kesimlerin beklentilerinin tersine "devleti ele geçirmek" ve "gizli ajandasını" uygulamaya geçmeyecektir. AKP, son bir buçuk yıllık iktidarında bir sistem partisi olduğunu ve oyunu kurallar çerçevesinde oynayacağını göstermiştir. 28 Şubat'ta gördüğümüz gibi medya destekli bir toplumsal muhalefetle karşılaşması beklenmemelidir.

Ancak, devletin "laik" kesimlerinin yani sivil ve askeri bürokrasinin AKP'nin "gizli niyetini" aramaya devam edecekleri açıktır. Son günlerde yaşanan meslek liseleri mezunlarının üniversiteye girişlerinin kolaylaştırılması konusundaki tartışma ve Genelkurmay Başkanlığı'nın açıklaması radikal cumhuriyetçiler tarafından 28 Şubat benzeri bir durum olarak lanse edilse de; AKP iktidarı Refah-Yol koalisyonundan çok daha bilinçli ve tedbirlidir.

- Cumhuriyetin temel değerlerini zedeleyeceği öne sürülen yasalar, Anayasa'nın öngördüğü şekilde Cumhurbaşkanı tarafından veto edilebilir;
- Cumhurbaşkanı veto yerine onaylayıp Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilir;
- Cumhurbaşkanı Anayasa Mahkemesi'ne başvurmasa bile ana muhalefet partisi CHP başvurabilir.

Her durumda AKP Cumhurbaşkanı'nın itiraz ettiği, Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği bir kanunda ısrarcı olmayacaktır. Daha önceki girişimlerinde

olduğu gibi erteleyebilir ya da tamamen değiştirebilir. Ama siyaset sahnesinin bu iki aktöründen herhangi birinin onayı, AKP için kayda değer bir kazanım olacaktır.

Türk siyaseti uzmanlarının her zaman gözönünde tuttıkları ordu faktörü ve olası bir memorandum, 28 Şubat benzeri "balans ayarı" beklentisi ise şu anda pek mümkün gözükmemektedir. AKP'nin elastikiyeti, çatışma olasılığını sürekli erteleyecektir.

Özetle, kısa vadede AKP'nin laik-dindar çatışmasını zorlayacak adımları atmasına yönelik bir motivasyon olmadığı gibi -ancak AKP ekonomik konularda başarısız olursa radikalleşecektir- herhangi bir çatışma ortamında geriye adım atabilecektir. Yaz aylarında Meclis'in tatile girmesi, kısa dönemde böyle bir çatışmayı öngörmemizi engellemektedir.

Seçim sonuçlarının muhalefet partileri üzerindeki etkilerine gelince:

- CHP öngördüğümüz gibi yüzde 18'lik bir oranı başarı kabul etmekte ve iktidara yürüyüşü için AKP'nin tökezlemesini beklemektedir. Kemal Derviş'in liberal demokrasiye çağrısı sonuçsuz kalmış ve partinin liberal kanadının en azından yönetimden çekilmesine yol açmıştır. Kısa dönemde CHP'den bir kopma beklenmemelidir, kopma gerçekleşse bile bu yeni girişimin başarı olması için bir sebep yoktur.
- Kasım 2002 seçimlerinin Genç Parti efsanesi partinin elindeki ekonomik kaynakları kaybetmesiyle sona ermiş ve marjinalleşme yolculuğu başlamıştır.
- Kasım 2002 seçimlerinin iki mağduru DYP ve MHP yüzde 10 barajına yaklaşarak siyaset sahnesinde hala var olduklarını göstermişlerdir. Her ne kadar bu iki parti iktidardan uzak olsalar da AKP'nin merkeze doğru hareket ettiği bu dönemde hareket kapasitesini kısıtlayan aktörler olacaklardır. Eğer 2006-2007 seğimlerine kadar AKP sıradışı bir başarı sergilemezse, gelecek seğimlerin 4 aktörlü olması beklenmelidir.

- Solda birlik sloganıyla yola çıkan DEHAP-SHP merkezli hareket tamamıyla başarısızlığa uğramıştır. Yerel seçimlerde DEHAP'ın elindeki belediyeler bile kaybedilmiştir. Bunun en önemli sebebi DEHAP'ın sadece "kürtçü" bir parti olması ve seçmenlere milliyetçilikten başka herhangi bir şey sunmamasıdır. SHP, DEHAP'ı kitle partisi yapmaya yetmediği gibi, solda yolun tıkanıdığına da iyi bir örnek göstermiştir.
- Erbakan'ın SP'si ise oyunu yüzde 3'ten yüzde 4'e yükseltmiş ancak hala 1980 öncesinin yüzde 7'sine ulaşamamıştır. SP'nin alabileceği en yüksek oy oranının aşırı dindar yüzde 7-8 olması beklenmelidir. Bu büyüklüğüyle SP siyaset sahnesinin aktörlerindedir ancak AKP'ye getirdiği tehdit sınırlıdır.

Kıbrıs Referandumu ve AB İlişkileri:

Her ne kadar Kıbrıs'ta yapılan referandum sonucunda Türk kesimi dışlanmaya devam edilse de, referandum sürecindeki tartışmalar Türk kamuoyu açısından aydınlatıcı olmuştur:

- Öncelikle, Türk kamuoyu Kıbrıs konusunda AKP'nin politikasını desteklemektedir. Zaten dış politika konuları seçmenin çok da kayda aldığı konular değildir ve AKP yılların "çözumsuzlük" politikasını bırakarak ve çözümü savunarak seçmenin arzuladığı pozisyonu almıştır.
- Denktaş'ın etrafında oluşan Ecevit/DSP, Bahçeli/MHP ve Perinçek/İP gibi siyasal aktörler zaten seçmenin çoğu tarafından desteklenmemektedir. Dışarıdan destek veren DYP ve aleni muhalefet yapan CHP ise, Türk milliyetçiliğinin boyutlarını yanlış algılamışlar ve sembolik milliyetçilik dozunu olduğundan daha yüksek kullanmışlardır.
- Güney Kıbrıs'ın AB'ye dahil olması, Türkiye'nin Kıbrıs'ı dolaylı da olsa tanımak zorunda kalması dış siyaset alanında kayıplar gibi gözükse de

seçmenin bu gelişmeleri ekonomik beklentilerinin önüne geçirmesi beklenmemelidir.

Muhtemelen Kuzey Kıbrıs'a referandum öncesinde verilen sözler büyük olasılıkla yerine getirilmeyecek, dışlanma devam edecektir. Ancak bu hayal kırıklığının seçmeni etkilemesi ancak dışsal faktörlerle birleştiğinde söz konusu olacaktır. Bu dışsal faktörlerin en önemlisinin ekonomik gelişmeler özellikle de ekonomik büyüme ve istihdam artışı olduğu gibi; AB'yle de ilişkiler önemli bir dönüm noktasıdır.

Avrupa Birliği'ne tam üyelik şu anda Türk kamuoyunun büyük çoğunluğunun şartlı da olsa paylaştığı tek toplumsal projedir. Daha iyi bir yaşam arzusu, iş olanakları, "medeniyet" gibi beklentiler; medya ve entelektüellerin de destekleriyle Avrupa Birliği'ne üyeliği bir toplumsal tasavvur (düş) haline getirmiştir. Kasım 2002'den bugüne kadar olan süreçte AKP bu düş yolunda gerekli her adımı atmakta ya da bu yönde çaba harcamaktadır.

Avrupa Birliği'yle olan ilişkilerimizde en önemli dönüm noktası Aralık ayında bir müzakere takviminin belirlenip belirlenmemesidir. Fransa'nın ya da Almanya'nın belirttiği gibi 2015'te de gerçekleşecek olsa bir Avrupa Birliği'ne üyelik olasılığı büyük bir toplumsal destek alacak ve bu yolda adımları atan AKP'nin hakettiği ödülleri almasını sağlayacaktır.

Eğer AB projesi, Türk kamuoyunu hayal kırıklığına uğratırsa ne olacak? Bu projeye bu denli angaje olmuş AKP cezalandırılacak mı? Eğer söz konusu senaryo gerçekleşirse ve AB, Türkiye'yi dışlarsa, yukarıda bahsettiğimiz bütün unsurlar –Kıbrıs politikası başta olmak üzere- AKP'nin oy kaybetmesine yol açabilir. Ancak AKP liderliğinin bu olasılığı yok saymadığı ve bir başka yol haritası hazırladığı görülmektedir. Başbakan Erdoğan'ın yaptığı en son açıklama, "Avrupa Birliği'nin bir değerler ortaklığı olduğu; eğer AB'ye üyelik gerçekleşmezse Türkiye'nin bu değerlere ulaşmak için kendisine başka yollar arayacağı" demeci AKP'nin oluşabilecek toplumsal hayal kırıklığını gidermek

için ne kadar başarılı olacağı bilinmese de bazı hazırlıkları olduğunu göstermektedir.

Özetlemek gerekirse AKP'nin Kasım 2002 seçimlerinde oluşturduğu seçmen koalisyonunu kurumlaşmış bir desteğe çevirmesinin önündeki en önemli engeller:

1. düşük ekonomik büyüme hızı ve eksik istihdam;
2. devalüasyon ve ekonomik kriz olasılığı;
3. AB sürecinin sekteye uğraması;
4. Laiklik konusunda tabanı tatmin edecek adımlar atılmaya çalışılırken laik-dindar geriliminin yaratılmasıdır.

Eğer bu konularda negatif gelişmeler yaşanmazsa 2006/2007 seçimlerinin galibinin AKP olacağını şimdiden belirtebiliriz.